

Nr 103.

Av herr **Winberg**, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta.

För fullgörande av sin verksamhet är samhället givetvis i behov av att uttaga umgälder och avgifter. Förkastligt måste dock vara att sådana bördor påläggas, att de medföra ett oberättigat klavbindande av samhällsmedlemmarnas personliga och ekonomiska frihet. Principen i gällande skattelagar måste ur nämnda synpunkter anses synnerligen otillfredsställande, och särskilt starkt framträder detta i fråga om det sätt, varpå skattelagarna blivit utformade beträffande de breda lagrens ekonomiska bärkraft och förhållanden. Belysande härutinnan är att samhället gentemot synnerligen stora delar av befolkningen nödgas anställa en verklig hetsjakt för att söka framtvunga utgivandet av de pålagda skatterna.

Uti en vid 1923 års riksdag framställd interpellation fästes justitieministerns uppmärksamhet på det godtyckliga och schablonmässiga sätt, varpå gällande lag om införsel i avlöning m. m. tillämpas av en del myndigheter vid uttagande av oguldna skatter, och det framhölls därvid, hurusom orsaken härtill vore att finna *dels* i vissa brister som vidlåda sagda lag och *dels* i bristande omdömesförmåga och humanitetskänsla hos de myndighetspersoner, som hade att fatta beslut i införselfrågor. Med några exempel ur verkligheten påvisades, att de mest upprörande orättvisa införselbeslut fattats. Det hade hänt, att lagen tillämpats så kritiklöst, att när arbetaren på avlöningsdagen skolat hämta sin ringa lön, han endast haft att lyfta några ören att försörja sig och sin familj på under veckan. Och det hade ej varit ovanligt, att personer, som gått arbetslösa i flera år och sålunda varit alldeles blottställda, genast efter det de åter lyckats skaffa sig arbete blivit utsatta för införsel på det mest hårdhänta sätt, så att deras första avlöning, som väl behövs användas för nödvändiga livsbehov, nu till största delen fråntagits dem för skatters gäldande. Uti vissa fall hade inträffat, att myndigheterna uttagit så stor del av lönen, att arbetaren blivit urståndsatt att i längden försörja sig och sin familj, med påföljd att han sett sig nödsakad lämna sin tjänst för att söka arbete å annat håll; och då införseln därmed ej längre kunnat bringas i verkställighet, hade de häröver förbitterade kommunala styresmännen av hämnd slutligen bragt förhållandena därhän, att familjen tvingats på fattighuset och familjefadern med stöd av en orätt-

vis fattigvårdslag internerats på tvångsarbete. I allmänhet har det varit arbetarklassen, som blivit utsatt för denna hårdhänta och olagliga behandling.

Orsaken till de otaliga rättskränkningar, som begåtts vid införselns verkställande, är väl i första hand att söka uti det omdömeslösa och mot lagens grunder stridande sätt, varpå myndigheterna — landsfiskaler och stadsfogdar — tillämpat införsellagen. Uti ovannämnda interpellation ifrågasattes därför såsom en provisorisk åtgärd och i avvaktan på lagändring, att cirkulär borde utfärdas till vederbörande myndigheter med anvisning å de riktlinjer, som borde av dem iakttagas vid införsellagens tillämpande. Någon dylik åtgärd har emellertid ej avhört, men justitieministern har dock inhämtat yttranden från överståthållarämbetet och en del länsstyrelser samt i sitt svar å interpellationen förklarat, att han skulle med uppmärksamhet följa lagtillämpningen på ifrågasatt område och därest missförhållanden i angivna avseenden visades föreligga, taga i övervägande åtgärder för deras undanröjande.

Inhämtande av yttranden från länsstyrelserna torde emellertid ej medföra någon saklig utredning i frågan eller bringa i ljuset de faktiskt förekommande orättvisor med införselbeslutens meddelande och verkställande. Ty det lär ej vara svårt att inse, huru denna utredning kommer att försiggå. Länsstyrelserna inhämta i sin ordning yttranden från de dem underordnade exekutiva myndigheterna — landsfiskalerna. Dessa äro jämte stadsfogdarna just de myndighetspersoner, mot vilka anmärkningarna framställts, och det lär väl kunna tagas för givet, att de anklagade söka försvara sig och förklara att inga missförhållanden förekommit. Länsstyrelserna, som ej närmare kunnat i detalj följa lagens tillämpning ute i bygderna, avfattar därefter sitt utlåtande, som alltså kommer att innehålla att »allt är bra som det är». Man torde alltför litet känna vår svenska byråkrati, om man inbillar sig att en på dylikt sätt igångsatt utredning rörande dess eget sätt att tillämpa lagarna skulle resultera i ett blottställande av missförhållandena. Detta bestyrkes även av de utlåtanden, som rörande denna fråga inkommit till justitiedepartementet. Efter vad som förspors gå dessa i allmänhet i den riktningen att allt är bra som det är.

En opartisk undersökning av, huru införsellagen i verkligheten tillämpas, giver dock ett annat resultat. Interpellanten vid förra årets riksdag framdrog åtskilliga exempel därpå och även andra riksdagsmän, som deltog i debatten, vitsordade att verkliga orättvisor blivit begångna.

Enda utvägen att vinna rättelse är att lagen ändras så att den giver vederbörande myndigheter tydligare riktlinjer vid dess tillämpande och ej lämnar rum för alltför godtycklig och personlig uppfattning hos myndighetspersonen. Då något förslag härom icke lär kunna förväntas från regeringens sida, har jag ansett mig förpliktad att motionsvis framlägga förslag till de nödvändiga ändringarna i införsellagen.

De punkter i lagen, som jag härvid i första hand funnit böra underkastas ändring, avse dels åvägabringandet av en bättre och fullständigare undersökning av den skattskyldiges ekonomiska villkor, familjeförhållanden och övriga omständigheter, genom att han själv lämnas tillfälle att bli hörd i införsel-

ärendet innan beslutet fattas, dels ock ett bestämdare fastställande av det maximibelopp, som får innehållas av mindre löntagares avlöningar.

Enligt gällande lag behöver utmätningssmannen, då fråga uppstår om införsel för skatter, icke alls underrätta den skattskyldige om att han är hotad med införsel, ja den skattskyldige är icke ens berättigad att bliva hörd i ärendet, så att han kan få tillfälle lämna nödiga upplysningar om de omständigheter, som äro av betydelse för fastställande av införselbeloppets storlek. För en lekman synes det som om det vore omöjligt att fatta ett rättvist beslut härom, utan att man närmare känner till en hel del personliga förhållanden rörande den skattskyldige, såsom hans familjs storlek, eventuell sjuklighet inom densamma, den skattskyldige åliggande underhållsskyldighet mot andra än de egna familjemedlemmarna, hans avgifter till sjukkassa eller för livförsäkringar och dylikt eller för avbetalning av på kredit inköpta möbler, storleken av hans hyra med flera dylika omständigheter. Endast den skattskyldige själv äger fullständig kännedom om sådant. Införsellagen däremot förpliktar nu utmätningssmannen att *endast* höra arbetsgivaren eller, om det är fråga om en statsanställd, hans överordnade myndighet. Men dessa kunna ju i regel ej lämna upplysning om annat än den skattskyldiges lönebelopp. Och följderna måste därför bli att besluten bli formella och schablonmässiga. Utan annan kunskap om den skattskyldiges förhållanden än storleken av hans lön och eventuellt om han är gift eller ogift, kan utmätningssmannen omöjligt giva ett rättvist beslut, som tar hänsyn till alla omständigheter. Rättvisa och billighet kräver alltså en ändring därhän, att den skattskyldige alltid blir hörd i saken.

Vi föreslå därför sådan ändring av 21 § i sagda lag, att även 3 § med viss modifikation göres tillämplig vid införsel för skatter. Tillika föreslås sådan ändring av 4 §, att utmätningssmannen uttryckligen åläggas verkställa fullständig utredning rörande alla på saken inverkan omständigheter och att erforderliga upplysningar härom inhämtas icke blott hos arbetsgivaren utan även hos den skattskyldige själv, som äger bästa kännedom därom.

Det har mot en anordning sådan som den nu föreslagna anmärkts, att det vore onödigt att höra den skattskyldige, när han själv äger kännedom om att han häftar för skatt. Denna invändning bör helt falla till marken, om man blott erinrar sig att den skattskyldiges hörande icke blott avser att *underrätta* honom om införselfrågan, utan även och framför allt att *giva honom tillfälle att*, såsom i 3 § sägs, *framkomma med sina invändningar och lämna upplysningar om sig själv och sin ekonomiska ställning* samt i övrigt yttra sig om de bestämmelser, som vid beviljande av införsel böra meddelas, d. v. s. rörande skäligheten av det belopp, som lämpligast bör innehållas.

Det har av utskottet vid 1918 års höstriksdag i denna fråga invänts, att om den skattskyldige hade några önskemål att framföra i fråga om ordningen för löneemedlens innehållande, han kunde framföra dessa *även efter införselbeslutets meddelande*, med påföljd att utmätningssmannen kunde medgiva ändring i det fattade beslutet. Utskottet ådagalägger därmed alltför stor tilltro till utmätningssmannens generositet och tillmötesgående och alltför liten kännedom om

allmänhetens förmåga och möjligheter att utan advokathjälp skaffa sig själv rätt. Då man vet att utmätningsmännen på landet ofta bo flera mil från den skattskyldiges egen vistelseort och att allmänheten ofta har en påfallande aversion mot och oförmåga att skriftledes framlägga sina skäl och påståenden inför myndigheter, så lär det ej vara svårt att inse, huru ringa hjälp, den anvisade utvägen erbjuder. Utskottet trodde nog icke självt så mycket på att denna utväg skulle leda till någon lättnad för den, som är föremål för införsel. För övrigt må som huvudanmärkning mot denna utskottets ståndpunkt anmärkas, att det är stridande mot all sedvanlig praxis och juridisk uppfattning att låta en myndighet utan fullständig utredning och utan den intresserades hörande fatta ett beslut, som strax efteråt befinnes sakna rättslig grund, så att det på den intresserades erinringar måste av samma myndighet själv rättas. Utskottets skäl var tydligen endast ett svepskäl.

Lika litet vägande var även utskottets andra skäl eller att det skulle medföra olägenheter och kostnader att alltid höra den skattskyldige. De stora indrivningsavgifter, som de skattskyldiga måste inbetala, torde mer än väl förslå till den ringa kostnad, som uppstår därav att ett tryckt formulär ifylles och avsändes till den skattskyldige.

En annan huvudanmärkning mot införsellagens tillämpning har varit, att utmätningsmännen vid införselbeloppets fastställande understundom tillämpat den principen, att beloppet fastställts till en fix summa för månad eller vecka, varvid man utgått från att lönen alltid skulle vara lika stor. Härigenom har uppstått den orättvisan, att om en arbetare under någon tid av månaden varit sjuk eller på grund av driftens begränsning eller annat skäl ej fått arbete hela månaden eller veckan, hela det för månaden eller veckan intjänta lönebeloppet innehållits, så att intet eller ringa utbetalats till honom för att leva av. Denna praxis att fastställa en fix summa synes vara rätt bruklig bland åtskilliga landsfiskaler på landet. I åtskilliga städer har man åter insett nödvändigheten av att låta införselbeloppet utgå i viss procent av den vid varje tid utbetalda avlöningen. Denna senare praxis är uppenbart den enda riktiga. Därför föreslås i 21 § att denna praxis lagfästes, och att det förbjödes att uttaga en fix summa per månad.

Då den procent, som uttagits, växlat oerhört på olika, i dyrtidsavseende eljest likställda orter, har jag ansett nödigt att även härutinnan reglerande bestämmelser meddelas. Ett existensminimum måste garanteras, så att det förhindras att det arbetande folket till följd av en vetlös tillämpning av införsellagen tvingas till svält eller kastas på fattighuset. Mycket trassel och obehag har tillskyndats hederliga medborgare därigenom att alltför stora införselbelopp uttagits hos mindre löntagare. Jag har därför ansett nödigt att för personer med lägre inkomster än 300 kronor per månad, vissa maximiprocent fastställas i lagen, som ej få överskridas. Dessa maximiprocent få dock ej tillika fattas som minimiprocent, utan där omständigheterna i ärendet giva anledning till att en ännu lägre procent eller intet alls bör uttagas genom införsel, så måste utmätningsmannen resolvera i enlighet därmed.

I anslutning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte för sin del antaga bifogade som Bil. I betecknade förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t avlämna förslaget med anhängan om dess upphöjande till lag.

Stockholm den 21 januari 1924.

C. Winberg.

Bilaga I.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas att 4 och 21 §§ i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Det åligger utmätningsmannen att verkställa erforderlig utredning angående den underhållsskyldiges inkomster och ekonomiska villkor i övrigt ävensom angående omfånget av honom lagligen åliggande underhållsskyldighet samt övriga omständigheter, vilka kunna vara av betydelse för prövning av ansökningsen, och har utmätningsmannen att för sådant ändamål inhämta nödiga upplysningar hos såväl arbetsgivare eller myndighet som ock den underhållsskyldige. Arbetsgivare vare skyldig att på anfordran lämna utmätningsmannen uppgift angående den underhållsskyldiges anställning och avlöningsförhållanden.

Upplyses att den underhållsskyldige tagit anställning å annan ort, och är i följd därav utmätningsmannen ej vidare behörig, översände handlingarna jämte underrättelse om vad för övrigt i ärendet förekommit till behörig utmätningsman; och åligger det denne att ägna ärendet fortsatt handläggning.

21 §.

Häftar någon för oguldna utskylder eller allmänna avgifter, skola beträffande sådana utskylder eller avgifter jämte stadgad indrivningsavgift eller uppbördsprovision denna lags bestämmelser om införsel för underhållsbidrag i tillämpliga delar lända till efter rättelse med följande tillägg och undantag:

1) I 3 § omförmälda underrättelse och föreläggande skola tillställas den skattskyldige genom deras avsändande till honom med posten i rekommenderad försändelse.

2) Vad i 17 § stadgas skall ej gälla.

3) Det belopp, som skall innehållas av avlöning, må ej fastställas till viss summa för månad eller annan tidsperiod utan skall bestämmas till viss procent av vid varje avlöningstillfälle utgående lönebelopp, med iakttagande av att, därest den skattskyldiges sammanlagda inkomster för månad i allmänhet ej överstiga 100 kronor, högst fem procent därav må innehållas, om de ej överstiga 200 kronor per månad, högst tio procent samt, om de ej överstiga 300 kronor per månad, högst femton procent.

4) Sedan tre år förflutit efter det utskylderna eller avgifterna förfallit till betalning, må införsel ej beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning.

5) Beviljas införsel till gäldande av såväl underhållsbidrag som utskylder eller avgifter, och förslår ej därtill det belopp, som må innehållas, gånge detta belopp i första hand till bidragets betalning.

6) I fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i sådant avseende i gällande författningar angående uppbörd och indrivning av utskylder och allmänna avgifter meddelade bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft fjorton dagar efter den dag, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.
